

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 10 maja 2021 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi w sprawie o sygn. akt II Ns 664/20 oddalił wniosek (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. o stwierdzenie nabycia spadku po A. P. w sprawie z udziałem K. H., R. M., M. B., J. T., Miasta Ł..

Apelację od powyższego orzeczenia złożył wnioskodawca, zaskarżając wydane rozstrzygnięcie w całości oraz zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego mających wpływ na wynik postępowania, to jest art. 670 § 1 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie skutkujące objęcie zakresem kognicji Sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku możliwości skutecznego dochodzenia przez wnioskodawcy względem ustalonych spadkobierców zmarłego, obciążających go zobowiązań,

2. naruszenie prawa materialnego, to jest art. 510 § 1 k.p.c. w zw. z art. 1025 § 1 k.c. poprzez jego błędną interpretację skutkującą uznaniem, iż nie przysługuje wnioskodawcy status podmiotu mającego interes w stwierdzeniu nabycia spadku po Z. S. mimo bezspornie ustalonego faktu, iż dysponuje on wierzycelnością wobec zmarłego dłużnika.

W związku z podniesionymi zarzutami skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez stwierdzenie nabycia spadku po Z. S. oraz przyznanie od uczestników poniesionych przez wnioskodawcę kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego oraz apelacyjnego według norm przepisanych. Ewentualnie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach procesu za obie instancje według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona i skutkuje uchyleniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy Sądowi Rejonowemu dla Łodzi - Widzewa w Łodzi do ponownego rozpoznania, w tym również rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Na wstępie wymaga zaznaczenia, iż w zarzucie apelacji wnioskodawca wskazał nazwisko spadkobiercy Z. S., jednakże niniejsze postępowanie dotyczy nabycia spadku po A. P.. Powyższe nie wpływa na zasadność zarzutów apelacji, a w ocenie Sądu stanowi jedynie oczywistą omyłkę pisarską.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniedbania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, opubl. baza prawna LEX Nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, opubl. baza prawna LEX Nr 519260 oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, opubl. baza prawna LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12). Inaczej mówiąc „nierozpoznanie istoty sprawy” oznacza uchybienie procesowe sądu I instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku

prawnego, przez co rozumie się nie wniknięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji pominięcie tej podstawy przy rozstrzygnięciu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań pozwu, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia.

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżone rozstrzygnięcie, ustalił, że wniosek skarżącego nie zasługiwał na uwzględnienie, z uwagi na to, że jego roszczenie jest przedawnione. Natomiast czynienie tego typu ustaleń jest działaniem nieuprawnionym Sądu I instancji na etapie rozpoznania wniosku o stwierdzenie nabycia spadku. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 1025 § k.c. sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Do skutecznego przeprowadzenia postępowania wymagane jest zatem wykazanie interesu prawnego. W tym przypadku Kodeks cywilny nie zawiera regulacji o uprawdopodobnieniu interesu prawnego, a zatem zgodnie z ogólnymi regułami postępowania cywilnego, wnioskodawca w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku musi sądowi interes taki wykazać w sposób nie budzący wątpliwości.

W trafnie powołanym przez samego wnioskodawcę orzeczeniu Sądu Najwyższego IV CSK 361/08 przypomniano, że wnioskodawcą w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może być każda osoba, która jest zainteresowana w wywołaniu skutków prawnych związanych z prawomocnym stwierdzeniem nabycia spadku, a w szczególności skutków określonych w art. 1025 § 2 i art. 1027 k.c.. Interes prawny pełni w tym wypadku funkcję legitymacji, a ściślej, uprawnienia do wszczęcia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Chodzi przy tym o obiektywny interes prawny, czyli obiektywną potrzebę wszczęcia postępowania. O tym, czy wnioskodawca ma interes w zgłoszeniu żądania stwierdzenia nabycia spadku, decydują okoliczności faktyczne konkretnej sprawy.

W literaturze i orzecznictwie często przytacza się wierzyciela, jako przykład podmiotu, który ma interes prawny w stwierdzeniu nabycia spadku po swoim dłużniku. Co do zasady pogląd ten należy podzielić, z tym jednak uzupełnieniem, iż nie może być automatyzmu w przypisywaniu wierzycielowi interesu prawnego. Interes prawny nie wynika w takiej sytuacji z samego faktu dysponowania wierzytelnością, ale z tego, że wierzyciel zmarłego dłużnika może co do zasady dochodzić swojego prawa od następców prawnych spadkodawcy tak samo skutecznie, jak wobec ich poprzednika prawnego. Ta właśnie możliwość stanowi o interesie prawnym wierzyciela w stwierdzeniu nabycia spadku po jego dłużniku; postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku umożliwia, bowiem wierzycielowi wytoczenia powództwa przeciwko spadkobiercom.

Zgodzić należy się także z tym, że postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku nie może służyć ferowaniu wiążących ocen co do tego, czy ewentualne powództwo wierzyciela przeciwko spadkobiercom dłużnika byłoby zasadne, czy też może spadkobiercom tym przysługują jakieś skuteczne zarzuty przeciwko żądaniu ewentualnego pozwu. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, sąd nie bada zatem, czy określona wierzytelność wobec spadkodawcy może być dochodzona. Nie przesądza o odpowiedzialności spadkobierców za dane zobowiązanie. Do tego niezbędne jest wystąpienie z powództwem przeciwko spadkobiercom i uzyskanie przeciwko nim tytułu wykonawczego lub klauzuli wykonalności, jeżeli istniał tytułu przeciwko spadkodawcy. Interes prawny w uzyskaniu informacji o osobach spadkobierców ma każdy, kto potencjalnie może być jego wierzycielem, zaś na potrzeby postępowania o stwierdzenia nabycia spadku wystarczające jest, że okoliczność tę uprawdopodobni.

Uprawdopodobnienie ma dać sądowi słuszną podstawę do przypuszczenia o istnieniu roszczenia i interesu prawnego, bez konieczności podejmowania głębszej analizy materiału dowodowego. W związku z tym Sąd przy rozpoznaniu wniosku o stwierdzenia nabycia praw do spadku nie bada zasadności roszczenia w zakresie wierzytelności wnioskodawcy w stosunku do spadkobierców pod względem merytorycznym.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżone postanowienie nie może się ostać, ponieważ Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, zaś stwierdzone uchybienie skutkowało koniecznością wydania orzeczenia kasatoryjnego w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, celem ponownej oceny złożonego wniosku.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Rejonowy rozstrzygnie również ponownie o całości kosztów zarówno postępowania pierwszoinstancyjnego, jak i – z mocy art. 108 § 2 k.p.c. – postępowania przed Sądem odwoławczym.